

Doç. Dr. Durmuş ÜMMET Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, İstanbul, Türkiye
E- Posta : dummet@marmara.edu.tr

ID 0000-0002-8318-9026

Uzm. Psk. Dan. Yakup İMEMEB, İstanbul, Türkiye
E- Posta : imeyakup@gmail.com

ID 0000-0001-6818-8044

Uzm. Psk. Dan. Azmi CAĞLARMEB, İstanbul, Türkiye
E- Posta : ogtazmicaglar@gmail.com

ID 0000-0001-7924-2229

Uzm. Psk. Dan. Yusuf AKYILMEB, İstanbul, Türkiye
E- Posta : yusufakyil430@gmail.com

ID 0000-0002-9482-1429

Araştırma Makalesi

Geliş/Received : 04.04.2020
Kabul/Accepted : 27.04.2020

Research Paper

Lise Öğrencilerinde Karar Verme: Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Başarı Yönelimlerine Göre Bir Değerlendirme*

ÖZET

Bu araştırmanın amacı lise öğrencilerinin karar verme özelliklerinin olumsuz değerlendirilme korkusu ve başarı yönelimleri bağlamında incelenmesidir. Bu çalışmada belirlenen değişkenler arasındaki ilişkileri ortaya koymak amaçlandığı için ilişkisel tarama metodu kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini 2017-2018 eğitim-öğretim yılında İstanbul ilinin farklı liselerinde okuyan 174'ü kız, 161'i erkek olmak üzere toplam 335 lise öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri "Kişisel bilgi formu", "Karar verme ölçeği", "Olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeği" ve "Başarı yönelimi ölçeği" aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen bulgulara göre lise öğrencilerinin karar verme alt boyut puanları ile olumsuz değerlendirilme korkusu puanları arasında anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Ancak başarı yönelimi ile umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma puanları arasında anlamlı ilişkiler bulunmamaktadır. Ayrıca olumsuz değerlendirilme korkusunun karar vermenin tüm alt boyutlarında anlamlı bir yordayıcı değişken olduğu görülmüş ancak başarı yöneliminin sadece karar vermede öz saygı ve ihtiyatlı seçicilik puanlarında anlamlı bir yordayıcı olduğu saptanmıştır. Elde edilen bu bulgular benzer çalışma sonuçları ve alan yazını ile tartışılmış ve hem uygulayıcılara hem de araştırmacılara yönelik çeşitli öneriler getirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Lise öğrencileri, karar verme, başarı yönelimi, olumsuz değerlendirilme korkusu, ergenlik*

Decision Making in High School Students: An Assessment in terms of Fear of Negative Evaluation and Achievement Goals

ABSTRACT

The purpose of this research is to assess the decision making characteristics within the context of fear of negative evaluation and achievement goals. In this research, relational screening model has been used since the purpose is to present the relationships between the determined variables. The samples for the research consist of 335 high school students in total from İstanbul's different high schools in 2017-2018 academic year, of which 174 are girls and 161 are boys. For gathering the research data, 'Personal Information Form', 'Decision-Making Scale', 'Fear of Negative Evaluation Scale', and 'Achievement Goal Scale' have been taken advantage of. Based on the findings, it is understood that there are significant relationships between high school students' decision making sub-dimension and their fear of negative evaluation scores. Nonetheless, there are significant relationships between achievement goals and complacency, panic, and copping-out scores. Also In addition, it is seen that the fear of negative evaluation is a predictive variable in all decision making sub-dimensions. On the other hand, it is found out that achievement goals significant predictive in only self-esteem in decision making and vigilance scores. These results have been discussed based on the findings in the literature, and various suggestions have been made for both practitioners and researchers.

Keywords: *High school students, decision making, achievement goals, fear of negative evaluation, adolescence*

*Bu araştırma 20. Uluslararası Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

GİRİŞ

Ergenlik dönemini de içine alan lise yılları öğrencilerin birçok eğitsel, mesleki ve kişisel alanlarda karar almalarını gerektiren bir süreçtir. Bu dönemde, mesleki kararlar gibi, alınan kararların bir kısmı ise hayati önem arz etmektedir. Okul rehberlik ve psikolojik danışma servislerinin, hayati önemli kararların alındığı lise dönemindeki öğrencilere yardım hizmetlerini sunarken göz önüne almaları gereken bazı değişkenler olduğu söylenebilir. Ergenlik dönemindeki öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkularının ve başarı yönelimlerinin karar almayı etkileyen değişkenler olabileceği düşünülmektedir.

Karar verme süreci karmaşık dünyamızda sıklıkla karşı karşıya kaldığımız bir durumdur. Alan uzmanları karar vermeyi bir çok bilişsel ve duygusal karmaşık süreçlerin devreye girdiği, mevzubahis seçenekler içinde bireyin kendisine en uygun olanı seçmeye çalıştığı ve seçenek arttıkça da zorlaşan, anlık değil de bir süreç olarak ele alınan bir olgu olarak tanımlanmaktadır (Çolakkadıoğlu, 2003; Kuzgun, 2017; Paul ve Elder, 2013). Karar verme davranışı; karara varılması gerekli olan durumun belirmesi ile başlayan sonrasında bireyin bu karar durumunda ne şekilde davranacağı, ne gibi şeyler yapabileceği ve ne zaman eylem göstereceğini belirginleştiği bir dizi etkinliği içeren bir süreç olarak ele alınmaktadır. Aynı zamanda karar verme ile problem çözme süreçlerinin temelde kavram olarak benzer olduğu ifade edilmektedir. Hem karar verme hem de problem çözme kişinin kendisinin belirlemiş olduğu ve değerlendirmesini yaptığı seçeneklerin arasından en faydalı sonuç sağlayabileceği bir alternatifi netleştirmeye çalıştığı karmaşık süreçler olarak tanımlanmaktadır (Kaşık, 2009; Miller, 2000; Phillips, Paziienza ve Ferrin, 1984; Ümmet, Ekşi ve Erdoğan, 2019).

Karar verme süreci tek boyutlu bir olgu olmayıp farklı yönleri ile incelenmesi gereken bir kavram olarak görülmelidir. Bu bağlamda Karar verme tarzları, çatışmasız bağlılık, çatışmasız değişim, savunucu kaçınma, aşırı uyarılmışlık ve ihtiyatlı seçicilik olarak 5 türde açıklanmaktadır. Çatışmasız bağlılık, hali hazırdaki olgunun kendinde tehdit teşkil eden bir durum oluşturmadığı şeklinde algılanıyor ise verilen karara bağlı kalınır. Bu durumda kişi stres ya yaşamaz ya da çok az yaşar. Çatışmasız değişimde; kişi değişmemeyi değiştirmekten daha riskli buluyorsa tüm seçenekleri dikkate almadan en önemli ya da en çok önerilen kararı seçer. Savunucu kaçınma; kişinin kararı erteleyerek sorumluluğu başkasına yükleyerek veya bahaneler oluşturarak çatışma durumundan kaçmasıdır. Aşırı uyarılmışlık karar biçimi, vakti az olan kişinin yeterince dikkatli bir araştırma yapmaksızın, pozitif yönü en az olan seçeneği seçip belirleyebilmesidir. İhtiyatlı karar verme tarzında; kişi dikkatli bir şekilde konuyla alakalı bilgileri inceler, objektif bir şekilde bilgileri içselleştirir ve karara varmadan önce, seçenekleri dikkatlice gözden geçirir (Janis ve Mann, 1977). Literatürde karar verme süreçlerini etkileyen araştırmaların çoğunlukla “kariyer karar verme güçlükleri” üzerine odaklandığı ve karar vermede aile etkisi, yetkinlik beklentisi, sosyal destek, cinsiyet, sosyo-ekonomik düzey, sınıf düzeyi vb. değişkenlerin ele aldığı araştırmalar göze çarpmaktadır (Bacanlı, Eşici ve Özünlü, 2013; Dursun ve Kara, 2013; Öztemel, 2013). Bu araştırmada karar verme süreçleri ele alınan bireyler ergenlik dönemindeki lise öğrencileridir. Bu çerçevede, ergenlik döneminde gelişimsel sürecin doğası içinde, ergen birey için başkalarının kendisi hakkındaki değerlendirmelerinin ön planda olduğu bilinmektedir. Ergenler zaman zaman başkalarının değerlendirmelerinin olumsuz olabileceğine dair bir korku

da yaşamaktadırlar ve bu olumsuz değerlendirilme korkusunun onun karar verme sürecinde etkili olabileceği düşünülmektedir.

Olumsuz değerlendirilme korkusu Watson ve Friend (1969) tarafından, bireyin etrafındaki kişiler tarafından olumsuz değerlendirileceği beklentisi içinde olmak, eleştirileceği davranışları sergilemekten kaçınmak, başkalarının fikirlerini fazlaca önemsemek ve diğerlerinin değerlendirmelerinden kaygı duymak gibi davranışları içeren bir olgu olarak tanımlanmaktadır. Clark ve Wells (1995) olumsuz değerlendirilme korkusunu, bireyin başkaları tarafından olumlu yönde değerlendirilme isteği ile değerlendirmelerin olumsuz olacağına dair inancın ters düşmesi olarak ifade etmektedirler. Bireyin olumsuz değerlendirilme korkusunun yüksek oluşunun, utangaçlık ve sosyal kaygıyı (Koydemir, 2006) sosyal kaçınma ve akılcı olmayan inançları (Gündüz, 2014), problem çözme becerilerini (Avcı, 2015), akademik risk alma davranışlarını (Çetin, İlhan ve Yılmaz, 2014) etkilediğini bildiren araştırmalar mevcuttur. Tüm bu araştırmalar ergenlik dönemindeki öğrencilerin karar verme süreçlerinde olumsuz değerlendirilme korkusunun da doğrudan veya dolaylı etkili olabilecek bir değişken olduğunu düşündürmektedir.

Karar verme süreci, daha önce de bahsedildiği gibi, bilişsel ve duygusal süreçlerin devreye girdiği bir olgudur. Dolayısıyla öğrencilerin bir başka içsel süreci olan başarı yönelimlerinin de karar verme süreçleriyle birlikte ele alınabileceği düşünülmektedir. Başarı yönelimi bireyin başarıya ulaşmak için sahip olduğu motivasyonu da içeren, kişinin hangi davranışları sergilediğini dikkate alan, bireyin başarıyı elde etmek için hangi kriterlere sahip olmasının gerektiğini belirleyen, kişinin bir alanda başarıyı elde edebilmek için belirlediği hedefleri ortaya çıkarmadaki inancını ve odaklanmasını da kapsayan bir kavram olarak incelenmektedir (Ames, 1992; Dweck, 1986; Pintrich, Smith, Garcia ve McKeachie, 1991). Elliot (1999) başarı yönelimini duygu ağırlıklı olarak tanımlanan başarı motivasyonundan ayırmış ve başarı yöneliminin daha bilişsel odaklı bir kavram olduğunu vurgulamıştır. Ayrıca başarı yönelimi kavramını inceleyen araştırmacılar öğrencilerin başarı yönelimlerinin farklı bilişsel ve davranışsal yollarla ortaya koyduklarını ifade etmektedirler (Weimer, 2009). Karar verme sürecinde de bireyleri farklı kaynakları kullandıkları bilinmektedir. Bu bağlamda kişinin başarı yöneliminin karar vermede etkili bir değişken olabileceği ileri sürülebilir.

Yapılan bağımsız çalışmalar bahsedilen bu üç değişkenin birbirleriyle ilişkili olduğuna işaret etmektedir. Ancak bu üç değişkeni bir arada ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Özellikle lise kademesinde görev yapan okul psikolojik danışmanlarının öğrencilerle yürüttükleri eğitsel, mesleki ve kişisel karar verme çalışmalarına bu araştırma bulgularının yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı; lise öğrencilerinde olumsuz değerlendirilme korkusu ve başarı yönelimlerinin karar verme davranışları üzerindeki etkisini incelemektir. Belirlenen bu ana amaç çerçevesinde araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Lise öğrencilerinin karar verme özellikleri (alt boyutlarıyla) ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve başarı yönelimleri arasında anlamlı ilişkiler var mıdır?
2. Ergenlerin olumsuz değerlendirilme korkusu ve başarı yönelimleri karar vermede öz saygı, ihtiyatlı seçicilik, umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma özelliklerini anlamlı şekilde yorda-

makta mıdır?

YÖNTEM

Araştırmanın yöntem kısmında; araştırmanın örnekleme, veri toplamada kullanılan ölçme araçları, toplanan verilerin analizleri ve değerlendirilmelerine ait bilgilere yer verilmiştir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma, lise öğrencilerinin karar verme özelliklerinin olumsuz değerlendirilme korkusu ve başarı yönelimleri bağlamında incelemek üzere hazırlanan ilişkiel tarama modelinde bir çalışmadır. İlişkiel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modeli olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2017).

Araştırma Evreni ve Örneklem

Araştırmanın evrenini ergenler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini İstanbul ilinde farklı liselerin 9, 10, 11 ve 12. sınıflarında öğrenim gören, 14-17 yaş aralığındaki 174'ü kız 161'i erkek olmak üzere toplam 335 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklemi oluşturan lise öğrencilerinin yaş ortalaması 16,26'tür. Örneklem kolay ulaşılabilir uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Uygun örnekleme yöntemi, zaman, para ve işgücü açısından var olan sınırlılıklar nedeniyle örneklemin kolay ulaşılabilir ve uygulama yapılabilir birimlerden seçilmesidir (Büyüköztürk, 2012).

Veri Toplama Araçları

Ergenlerde Karar Verme Ölçeği: Mann, Harmoni ve Power (1989) 13-15 yaş aralığındaki ergenlere yönelik geliştirilmiş ve Türkçe adaptasyonu Çolakkadıoğlu ve Güçray (2007) tarafından yapılmış olan "Ergenlerde Karar Verme Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği, ölçeğin alt boyutlarının birbirleri ile ilişkileri, ölçüt bağlantı geçerliği, güvenilirlik için Cronbach Alpha iç tutarlılığı, madde toplam puan korelasyonu ve test-tekrar test güvenilirlik katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için yapılmış olan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) bulgularına göre, ölçeğin orijinal ölçekte ve Türkçe'ye uyarlanmış olan 13-15 yaş arasındaki bireylerde olduğu gibi 5 alt boyutta (karar vermede özsaygı, ihtiyatlı seçicilik, umursamazlık, panik, sorumluluktan kaçma) uyum gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca ölçeğe ait Cronbach Alpha katsayısı özsaygı için .84, ihtiyatlı seçicilik için .85, panik için .83, sorumluluktan kaçma için .76 ve umursamazlık alt boyutu için ise .77; test-tekrar test tutarlılığı ise yine sırasıyla .85, .79, .85, .67 ve .78 şeklinde hesaplanmıştır (Çolakkadıoğlu, 2012). Mevcut çalışma için ölçeğin Cronbach Cronbach alfa katsayısı öz saygı, ihtiyatlı-seçicilik, panik, sorumluluktan kaçma ve umursamazlık alt ölçekleri için sırasıyla .81, .82, .79, .69 ve .74 olarak hesaplanmıştır.

Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu (ODKÖ): Ölçeğin orijinal formu Leary (1983) tarafından bireyin başkaları tarafından olumsuz ya da düşmanca değerlendirilmeye karşı toleransını ölçmeye yönelik olarak geliştirilmiş özbildirim tarzı bir ölçektir. Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Ölçeği Kısa Formu (ODKÖ), korku ve endişe ifadelerini içeren 12 mad-

deden oluşmaktadır. ODKÖ'nun Türkçe uyarlamasını Çetin, Doğan ve Sapmaz (2010) yapmıştır. Ölçeğin psikometrik özellikleri, test-tekrar test, iç tutarlık, test yarılama, açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi ve ölçüt bağıntılı geçerlik yöntemleriyle incelenmiştir. Ölçüt bağıntılı geçerlik için ODKÖ ile birlikte Sosyal Görünüş Kaygısı Ölçeği kullanılmıştır. ODKÖ'nün faktör yapısını ortaya koymak üzere açımlayıcı ve doğrulayıcı faktör analizi yapılmış ve tek faktörlü bir yapıya ulaşılmıştır. ODKÖ için Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .84 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenilirlik katsayısı .82 ve test yarılama yöntemiyle hesaplanan güvenilirlik katsayısı .83'tür. Bu araştırma için ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı .79 olarak hesaplanmıştır.

Başarı Yönelimi Ölçeği: Orijinal formu Elliot ve Murayama (2008) tarafından geliştirilen 2x2 Başarı Yönelimleri Ölçeği revize formunun Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Arslan ve Akın (2015) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin adaptasyon süreci üniversite öğrencisi olan 450 kişi ile yapılmıştır. Ölçeğe ait madde toplam korelasyon değerleri .50 ve .70 arasında değişmektedir. Doğrulayıcı faktör analizinde (DFA) 4 boyutlu modelin (öğrenme-yaklaşma yönelimi, öğrenme-kaçınma yönelimi, performans-yaklaşma yönelimi ve performans-kaçınma yönelimi) 12 maddeden oluşan ölçeğin iyi uyum sağladığı belirlenmiştir ($\chi^2= 172.08$, $sd= 48$, $RMSEA= .076$, $NNFI=.97$, $NFI= .98$, $CFI= .98$, $IFI= .98$, $RFI= .96$, $GFI= .94$, $SRMR= .048$). Ölçeğe ait Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları, öğrenme-yaklaşma yönelimi için .72, öğrenme-kaçınma yönelimi .68, performans-yaklaşma yönelimi .62 ve performans-kaçınma yönelimi alt ölçeği için ise .69 şeklinde hesaplanmıştır. Bu çalışmada ölçeğin toplam puanı üzerinden analizler yapıldığı için Cronbach Alpha iç tutarlık katsayısı yeniden hesaplanmış ve alpha değeri .73 olarak bulunmuştur.

İşlem

Araştırmaya katılımda gönüllük esasına uyulmuş olup; araştırmanın amacı ve yöntemi açıklanarak, gizlilik ilkesine saygı gösterilerek uygulamalar yapılmıştır. Veriler SPSS 21 programı ile bilgisayar ortamında analiz edilmiştir. Karar verme davranışı alt boyutları ile olumsuz değerlendirilme korkusu ve başarı yönelimi arasındaki ilişkilere, Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Analizi, olumsuz değerlendirilme korkusu ve başarı yöneliminin beraber karar verme özelliğini yordamasına ise Hiyerarşik Regresyon Analizi ile bakılmıştır.

BULGULAR

Bu kısımda, araştırma verilerinin analizi sonucunda elde edilen istatistiksel analizlere dair bulgular tablolandırılarak verilmiştir.

Tablo 1. Karar Verme Alt Boyutları ile Olumsuz Değerlendirilme Korkusu ve Başarı Yönelimleri Arasındaki İlişkileri Belirlemek İçin Yapılan Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Hesabı Sonuçları

Değişkenler	1	2	3	4	5	6	7
1. Olumsuz D. K.	1	,036	-,353**	-,132*	,129*	,364**	,256**
2. Başarı Yönelimi		1	,234**	,217**	-,071	-,014	-,062
3. Özsaygı			1	,404**	-,368**	-,430**	-,461**
4. İhtiyatlı seçicilik				1	-,245**	-,145**	-,255**
5. Umursamazlık					1	,529**	,688**
6. Panik						1	,611**
7. Sorumluluktan kaçma							1
Ortalama ($\bar{x}$)	29,62	51,60	17,58	17,85	9,69	12,38	11,18
Standart Sapma (SS)	9,41	6,66	3,44	3,77	3,38	4,24	3,64

Tablo 1 incelendiğinde; olumsuz değerlendirilme korkusu puanları ile karar vermede öz saygı ($r=.353$; $p<.050$) ve ihtiyatlı seçicilik ($r=-.132$; $p<.050$) puanları arasında negatif yönde, umursamazlık ($r=.129$; $p<.050$), panik ($r=.364$; $p<.050$) ve sorumluluktan kaçma ($r=.256$; $p<.050$) puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu bulgulara göre, öğrencilerim olumsuz değerlendirilme korkuları arttıkça karar vermede öz saygı ve ihtiyatlı seçicilik puanları düşmekte, karar vermede umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma puanları azalmaktadır. Pearson korelasyonu sonuçlarına göre lise öğrencilerinin başarı yönelimi puanları ile karar vermede öz saygı ($r=.234$; $p<.050$) ve ihtiyatlı seçicilik ($r=.217$; $p<.050$) puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Ancak öğrencilerin başarı yönelimi puanları ile karar vermede umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma alt boyut puanları arasındaki negatif ilişkilerin anlamlı olmadığı belirlenmiştir ($p<.050$). Bu bulgulara göre, öğrencilerin başarı yönelimi puanları arttıkça karar vermede öz saygı ve ihtiyatlı seçicilik puanları da anlamlı düzeyde artmaktadır.

Tablo 2. Lise Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı Puanlarının Yordanması

Yordayıcı Değişken	Karar Vermede Özsaygı				
	R^2	R^2 değişim	β	t	F
Aşama 1 Olumsuz Değ. Korkusu	.125	.125	-.353	-6.890	47.475***
Aşama 2 Olumsuz Değ. Korkusu	.186	.061	-.362	-7.307	37.831***
Başarı Yönelimi			.247	4.979	

* $p<.050$; ** $p<.010$; *** $p<.001$

Yapılan regresyon analizi sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusu puanlarının lise öğrencilerinin karar vermede özsaygı puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür ($F=47.475$, $p<.001$). Yapılan Hiyerarşik Regresyon Analizi sonucunda olumsuz değerlendirilme korkusu ile başarı yönelimi puanlarının beraber karar vermede özsaygı puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür ($F=37.831$, $p<.001$). Olumsuz değerlendirilme korkusu puanı 1. aşamada tek başına toplam varyansın yaklaşık %13'ünün açıklarken 2. aşamada başarı yönelimi pu-

anları ile beraber toplam varyansın yaklaşık %19'unu açıkladığı belirlenmiştir.

Tablo 3. Lise Öğrencilerinin Karar Vermede İhtiyatlı Seçicilik Puanlarının Yordanması

Yordayıcı Değişken	Karar Vermede İhtiyatlı Seçicilik				
	R^2	R^2 değişim	β	t	F
Aşama 1 Olumsuz Değ. Korkusu	.017	.017	-.132	-2.421	5.850*
Aşama 2 Olumsuz Değ. Korkusu	.067	.049	-.140	-2.629	11.863***
Başarı Yönelimi			.222	4.192	

* $p < .050$; ** $p < .010$; *** $p < .001$

Yapılan regresyon analizi sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusu puanlarının lise öğrencilerinin karar vermede ihtiyatlı seçicilik puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür ($F=5.850$, $p < .050$). Yapılan Hiyerarşik Regresyon Analizi sonucunda olumsuz değerlendirilme korkusu ile başarı yönelimi puanlarının beraber karar vermede ihtiyatlı seçicilik puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür ($F=11.863$, $p < .001$). Olumsuz değerlendirilme korkusu puanı 1. aşamada tek başına toplam varyansın yaklaşık %2'sini açıklarken 2. aşamada başarı yönelimi puanları ile toplam varyansın yaklaşık %7'sini açıkladığı görülmüştür.

Tablo 4. Lise Öğrencilerinin Karar Vermede Umursamazlık Puanlarının Yordanması

Yordayıcı Değişken	Karar Vermede Umursamazlık				
	R^2	R^2 değişim	β	t	F
Aşama 1 Olumsuz Değ. Korkusu	.017	.017	.129	2.371	5.622*
Aşama 2 Olumsuz Değ. Korkusu	.022	.006	.132	2.423	3.779*
Başarı Yönelimi			-.075	-1.386	

* $p < .050$; ** $p < .010$; *** $p < .001$

Yapılan regresyon analizi sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusu puanlarının lise öğrencilerinin karar vermede umursamazlık puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür ($F=5.622$, $p < .050$). Yapılan Hiyerarşik Regresyon Analizi sonucunda olumsuz değerlendirilme korkusu ile başarı yönelimi puanlarının beraber karar vermede umursamazlık puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür ($F=3.779$, $p > .050$). Olumsuz değerlendirilme korkusu puanı 1. aşamada tek başına toplam varyansın yaklaşık %2'sini açıklarken 2. aşamada başarı yönelimi puanları ile beraber toplam varyansın yaklaşık yine %2'sini açıkladığı görülmüştür. Yani başarı yönelimi puanlarının bu alt boyutla ilgili modele anlamlı katkısının olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 5. Lise Öğrencilerinin Karar Vermede Panik Puanlarının Yordanması

Yordayıcı Değişken	Karar Vermede Panik				
	R^2	R^2 değişim	β	t	F
Aşama 1 Olumsuz Değ. Korkusu	.132	.132	.364	7.123	50.740***
Aşama 2 Olumsuz Değ. Korkusu	.133	.001	.365	7.130	25.456*
Başarı Yönelimi			-.027	-.530	

* $p < .050$; ** $p < .010$; *** $p < .001$

Yapılan regresyon analizi sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusu puanlarının lise öğrencilerinin karar vermede panik puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür ($F=50.740$, $p<.050$). Yapılan Hiyerarşik Regresyon Analizi sonucunda olumsuz değerlendirilme korkusu ile başarı yönelimi puanlarının beraber karar vermede panik puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür ($F=25.456$, $p>.050$). Olumsuz değerlendirilme korkusu puanı 1. aşamada tek başına toplam varyansın yaklaşık %13'ünün açıklarken 2. aşamada başarı yönelimi puanları ile beraber toplam varyansın yaklaşık yine %13'ünün açıkladığı görülmüştür. Yani başarı yönelimi puanlarının bu alt boyutla ilgili modele de anlamlı katkısının olmadığı saptanmıştır.

Tablo 6. Lise Öğrencilerinin Karar Vermede Sorumluluktan Kaçma Puanlarının Yordanması

Yordayıcı Değişken	Karar Vermede Sorumluluktan Kaçma				
	R^2	R^2 değişim	β	t	F
Aşama 1 Olumsuz Değ. Korkusu	.065	.065	.256	4.829	23.323***
Aşama 2 Olumsuz Değ. Korkusu	.070	.005	.258	4.880	12.587*
Başarı Yönelimi			-.071	-1.340	

* $p<.050$; ** $p<.010$; *** $p<.001$

Yapılan regresyon analizi sonucunda, olumsuz değerlendirilme korkusu puanlarının lise öğrencilerinin karar vermede sorumluluktan kaçma puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür ($F=23.323$, $p<.050$). Yapılan Hiyerarşik Regresyon Analizi sonucunda olumsuz değerlendirilme korkusu ile başarı yönelimi puanlarının beraber karar vermede sorumluluktan kaçma puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür ($F=12.587$, $p>.050$). Olumsuz değerlendirilme korkusu puanı 1. aşamada tek başına toplam varyansın yaklaşık %7'sini açıklarken 2. aşamada başarı yönelimi puanları ile beraber toplam varyansın yaklaşık yine %7'sini açıkladığı görülmüştür. Yani başarı yönelimi puanlarının bu alt boyutla ilgili modele de anlamlı katkısının olmadığı saptanmıştır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmanın bu kısmında yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgulara dair sonuçlar, tartışmalar ve getirilen önerilere yer verilmiştir.

Yapılan istatistiksel analizler incelendiğinde, olumsuz değerlendirilme korkusu puanları ile karar vermede öz saygı ve ihtiyatlı seçicilik puanları arasında negatif yönde, umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Bu bulgulara göre, öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkuları arttıkça karar vermede öz saygı ve ihtiyatlı seçicilik puanları düşmekte, karar vermede umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma puanları azalmaktadır. Araştırma sonuçlarına göre lise öğrencilerinin başarı yönelimi puanları ile karar vermede öz saygı ve ihtiyatlı seçicilik puanları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür. Ancak öğrencilerin başarı yönelimi puanları ile karar vermede umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma alt boyut puanları arasındaki negatif ilişkilerin anlamlı olmadığı belirlenmiştir.

Bu bulgulara göre, öğrencilerin başarı yönelimi puanları artıkça karar vermede öz saygı ve ihtiyatlı seçicilik puanları da anlamlı düzeyde artmaktadır. Araştırma bulgularına göre, olumsuz değerlendirilme korkusu puanlarının lise öğrencilerinin karar vermede özsaygı puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Yapılan analizler sonucunda olumsuz değerlendirilme korkusu ile başarı yönelimi puanlarının beraber karar vermede özsaygı puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Olumsuz değerlendirilme korkusunun karar vermede özsaygı puanlarını başarı yönelimi puanlarından daha fazla açıkladığı görülmüştür. Ergenlik döneminde gençlerin, başkalarının kendileri hakkındaki değerlendirmelerini çok önemsedikleri bilinmektedir. Dolayısıyla aldıkları kararlarda akranların, aile üyelerinin, öğretmenlerin onlarla ilgi yapacakları değerlendirmelerini de dikkate aldıkları düşünülmektedir. Aldıkları kararlar yaşamlarındaki kişiler tarafından olumlu yönde değerlendirildiğinde bu benlik saygılarını da olumlu yönde etkilemektedir. Bu bulguyu destekler nitelikte Çelik ve Atilla (2019) yapmış oldukları araştırmada üniversite öğrencilerinin olumsuz değerlendirilme korkuları artıkça benlik saygılarının düştüğünü bildirmektedirler.

Araştırmanın bir diğer bulgusu olarak, olumsuz değerlendirilme korkusu puanlarının lise öğrencilerinin karar vermede ihtiyatlı seçicilik puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Analizlere bakıldığında olumsuz değerlendirilme korkusu ile başarı yönelimi puanlarının beraber karar vermede ihtiyatlı seçicilik puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Başarı yöneliminin karar vermede ihtiyatlı seçicilik puanlarını olumsuz değerlendirilme korkusu puanlarından daha fazla açıkladığı belirlenmiştir. Janis ve Mann (1977) karar vermede ihtiyatlı seçiciliği, kişi tarafından karar durumunda özenli bir şekilde ilgili bilgilerin ele alındığı, objektif bir şekilde bilgilerin içselleştirildiği ve karar alınmadan evvel seçeneklerin dikkatlice gözden geçirildiği strateji olarak tanımlamaktadır. Başarı yönelimi ise bireyin başarıya ulaşmak için hangi davranışları sergilediğini dikkate alan, bireyin başarıyı elde etmek için hangi kriterlere sahip olmasının gerektiğini belirleyen, kişinin bir alanda başarıyı elde edebilmek için belirlediği hedefleri ortaya çıkarmadaki inancını ve odaklanmasını içeren biliş odaklı bir kavram olarak ele alınmaktadır (Dweck, 1986; Elliot, 1999; Pintrich, Smith, Garcia ve Mc Keachie, 1991). Dolayısıyla bu bilgilerden hareketle başarı yöneliminin karar vermede ihtiyatlı davranmada etkili bir değişken olması beklendiği bir bulgu olarak değerlendirilebilir. Öte yandan ihtiyatlı seçicilikte olumsuz değerlendirilme korkusunun anlamlı bir yordayıcı olmamasını destekleyen çalışmalar da mevcuttur. Kunt (2020) çalışmasında akademik ortamlarda olumsuz değerlendirilme korkusu ile mantıklı karar verme stratejileri arasında anlamlı bir ilişki olmadığını bildirmektedir.

Bir diğer bulgu olarak; olumsuz değerlendirilme korkusu puanlarının lise öğrencilerinin karar vermede umursamazlık puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Yapılan analizlere göre olumsuz değerlendirilme korkusu ile başarı yönelimi puanlarının beraber karar vermede umursamazlık puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür. Bu bulguya göre, öğrencilerin karar vermede umursamazlık puanlarında olumsuz değerlendirilme korkusunun anlamlı bir etkisinin olduğu görülürken, başarı yönelimi puanlarının bu alt boyutla ilgili modele anlamlı katkısının olmadığı belirlenmiştir. Benzer şekilde; olumsuz değerlendirilme korkusu puanlarının lise öğrencilerinin karar vermede panik puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Yapılan analizlere göre olumsuz değerlendirilme korkusu ile başarı yönelimi puanlarının beraber karar vermede

panik puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür. Öğrencilerin karar vermede panik puanlarında olumsuz değerlendirilme korkusunun anlamlı bir etkisi olduğu ancak başarı yönelimi puanlarının bu alt boyutla ilgili modele de anlamlı katkısının olmadığı saptanmıştır. Son olarak; olumsuz değerlendirilme korkusu puanlarının lise öğrencilerinin karar vermede sorumluluktan kaçma puanlarını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Sonuçlar incelendiğinde, olumsuz değerlendirilme korkusu ile başarı yönelimi puanlarının beraber karar vermede sorumluluktan kaçma puanlarını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamadığı görülmüştür. Yine öğrencilerin karar vermede sorumluluktan kaçma puanlarında olumsuz değerlendirilme korkusunun anlamlı bir etkisi varken başarı yönelimi puanlarının bu alt boyutla ilgili modele de anlamlı katkısı bulunmamaktadır. İlgili alan yazın incelendiğinde karar verme ile olumsuz değerlendirilme korkusu veya başarı yönelimi kavramlarını inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Ancak bu araştırmanın bulgularını değerlendirebilmek için dolaylı olarak ve yakın olan kavramlarla yapılan araştırmalar incelenmiştir. Örneğin, Gençtarık (2019) araştırmasında genç yetişkinlerde olumsuz değerlendirilme korkusu ile öğrenilmiş çaresizlik özellikleri arasında pozitif bir ilişki bildirmektedir. Karar vermede umursamazlık, panik ve sorumluluktan kaçma ile de öğrenilmiş çaresizlik olgusunun ilişkili olabileceğinden hareketle ulaşılan bulgunun desteklenir nitelikte olduğu düşünülebilir. Ayrıca bazı başka çalışmalar öğrencilerin olumsuz değerlendirilme korkusu ile akademik erteleme davranışları arasında pozitif bir ilişki olduğunu ifade etmektedir (Berber-Çelik ve Odacı, 2015; Şimşek, 2018). Akademik erteleme ile karar vermede umursamazlık ve sorumluluktan kaçmanın ilişkili olduğu ileri sürülebilir ve bu bağlamda bu çalışmaların sonuçlarının da elde edilen bulguları destekleyici nitelikte oldukları ileri sürülebilir. Bir diğer dolaylı araştırma olarak Tatlıoğlu (2010) araştırmasında öğrencilerin karar vermede öz saygı puanları ile nevrotik kişilik özellikleri arasında negatif bir ilişki olduğunu bildirmektedir. Nevrotik kişilik özelliğinin korku, kaygı gibi duyguların yoğun yaşandığı bir eğilim olduğu bilinmektedir. Bu çerçevede nevrotik kişilik özelliğinin olumsuz değerlendirilme korkusu ile muhtemel ilişkisi bağlamında bu çalışmanın da, bu araştırma bulgularını açıklamada destekleyici olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle araştırmada öğrencilerin başarı yönelimleri alt boyutları ile ayrı ayrı değerlendirilmeyip toplam puan bazında ele alınmıştır. İleri araştırmalarda sonuçları daha doyurucu tartışabilmek için başarı yönelimlerinin ayrı ayrı ele alınması yararlı olabilir. Araştırma sonuçları tartışılırken bu kavramları bir arada ele alan hiçbir araştırmaya rastlanmamıştır. Kaldı ki lise öğrencilerinde karar verme davranışı son derece önemli bir konudur. Bu çerçevede karar verme ve bunu etkileyen değişkenlerle ilgili araştırmaların daha fazla yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Araştırma bulgularından hareketle uygulayıcılara da bazı öneriler getirilmiştir. Öncelikle lise kademesinde çalışan okul psikolojik danışmanlarının, öğrencilerinin karar verme süreçlerinde özellikle olumsuz değerlendirilme korkularının etkili bir değişken olduğu bulgusundan hareketle bu konu üzerinde durmaları yararlı olabilir. Öte yandan öğrencilerin başarı yönelimlerinin desteklenmesinin de ergenlerin karar verme süreçlerini daha sağlıklı bir hale getirebileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda olumsuz değerlendirilme korkusu yüksek olan ve başarı yönelimleri desteklenmesi gereken lise öğrencilerinin belirlenerek onlarla bireysel ve grupla rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin sunulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir. Son

olarak ergenlerin olumsuz değerlendirilme korkularında aile bireylerinin de etkili kişiler oldukları düşünülerek rehberlik hizmetleri kapsamında müşavirlik çalışmaları da planlanabilir.

KAYNAKÇA

- Ames, C. (1992). Classrooms: goal, structures ve student motivation. *Journal of Education Psychology*, 84, 261-271.
- Arslan, S. ve Akın, A. (2015). 2x2 Başarı yönelimleri ölçeği (Revize formu): Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Sakarya University Journal of Education*, 5(1), 7-15.
- Avcı Ö., Y. (2015). *Okul yöneticilerinin olumsuz değerlendirilme korkusu ile problem çözme becerileri Arasındaki İlişki*. Erciyes Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- Bacanlı, F., Eşici, H. ve özünlü, M. B. (2013). Kariyer karar verme güçlüklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(40), 198-211.
- Berber-Çelik, Ç. ve Odacı, H. (2015). Akademik erteleme davranışının bazı kişisel ve psikolojik değişkenlere göre açıklanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(3), 31-47.
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (11. Baskı). Ankara, TR: Pegem Akademi.
- Clark, D. M., ve Wells, A. (1995). A cognitive model of social phobia. Heimberg, R. G., Liebowitz, M. R., Hope, D. A. ve Schneier, F. R. (Ed.). *Social phobia: diagnosis, assessment, and treatment (69-93)*. New York, NY: Guilford Press.
- Çelik, Y., Atilla, G. (2019). Üniversite öğrencilerinde kendini sabotaj, olumsuz değerlendirilme korkusu ve benlik saygısı. *Kabramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 9(2), 177-198.
- Çetin, B., Doğan, T. ve Sapmaz, F. (2010). Olumsuz değerlendirilme korkusu ölçeği kısa formu'nun Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 205-216.
- Çetin, B. İlhan, M. ve Yılmaz, F. (2014). Olumsuz değerlendirilme korkusu ve akademik risk alma arasındaki ilişkinin kanonik korelasyonla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(1), 135-158.
- Çolakkadıoğlu, O. (2003). *Ergenlerde Karar Verme Ölçeğinin Uyarlama Çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Çolakradioğlu, O.& Güçray, S. S. (2007). Ergenlerde karar verme ölçeğini Türkçe'ye uyarlama çalışması. *Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 26, 61-71.
- Dursun, A. ve Kara, A. (2019). Ortaöğretim öğrencilerinde kariyer karar verme güçlüklerinin yordayıcısı olarak kariyer kararı yetkinlik beklentisi ve kariyer seçiminde aile etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(1), 39-55.
- Dweck, C. S. (1986). Motivational processes affecting learning. *American Psychologist*, 41(10),1040-1048.
- Elliot, A. J. (1999). Approach and avoidance motivation and achievement goals. *Educational Psychologist*, 34(3), 169-189.
- Gençtarıh, B. (2019). *Genç Yetişkinlerde Öğrenilmiş Çaresizlik ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu İle Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Gündüz, M. (2014). *Polis Meslek Yüksekokulu Öğrencilerinin Akılcı Olmayan İnançları ve Sosyal Kaçınma Davranışları*. Ondokuzmayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, Samsun.
- Janis, I. and Mann, L. (1979). *Decision Making. A Psychological Analysis of Conflict, Choice, and Commitment*. New York, The Free Press, A division of Macmillan Inc.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemi Kavramlar İlkeler Teknikler*. Ankara, TR: Nobel Yayınları.
- Kaşık, D.Z. (2009). *Ergenlerde Karar Verme Stilleri ve Algılanan Sosyal Destek Düzeylerinin Sosyal Etkinlik Beklentisi ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Konya.
- Koydemir S. (2006). *Predictors of Shyness Among University Students: Testing a Self-Presentational Model*. Unpublished Doctoral Dissertation. Middle East Technical University, Ankara.
- Kunt, A. K. (2020). *Akademik Ortamlarda Olumsuz Değerlendirilme Korkusunun Karar Verme Stratejileri Üzerindeki Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul.
- Kuzgun, Y. (2017). *Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı*. İstanbul: NobelAkademik Yayıncılık.
- Miller, D. C. (2000). *Adolescents' decision making in academic and social contexts: a self-regulation perspective*. Doctoral dissertation, University of Maryland, College Park.

- Öztemel, K. (2013). Lise öğrencilerinin kariyer karar verme güçlüklerinin yordayıcıları olarak algılanan sosyal destek ve cinsiyet. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(3), 241-257.
- Paul, R. ve Elder, L. (2013). *Kritik Düşünce*. A. E. Aslan ve G. Sart (çev.). Ankara, TR: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Pintrich, P. R., Smith, D. A., García, T. & McKeachie, W. J. (1991). *A manual for the use of the motivational strategies for learning questionnaire (MSLQ)*. Ann Arbor, MI: University of Michigan, National Center for Research to Improve Postsecondary Teaching and Learning.
- Phillips, S. D., Paziienza, N. Y. ve Ferrin, H. H. (1984). Decision making styles and problem solving appraisal. *Journal of Counseling Psychology*, 31(4), 497-502.
- Şimşek, M. (2018). *Lise Öğrencilerinin Akademik Erteleme Davranışları ile Mükemmeliyetçilik ve Olumsuz Değerlendirilme Korkusu Arasındaki İlişkilerde Benlik Saygısının Aracı Rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Tatlıoğlu, K. (2010). *Farklı Öz-Anlayış Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme Stilleri ve Kişilik Özelliklerinin Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Ümmet, D., Ekşi, H. ve Erdoğan, A. (2019). Predictive role of narcissism and family relations on decision-making characteristics of secondary school students. *Eurasian Journal of Educational Research*, 79, 21-38, DOI: 10.14689/ejer.2019.79.2.
- Watson, D. ve Friend, R. (1969), Measurement of social-evaluative anxiety, *Journal of Consulting Clinical Psychology*, 33(4), 448-457.
- Weimer, M. (2009). *Effective Teaching Strategies: Six Keys to Classroom Excellence. Faculty Focus-Higher Education*. USA: Teaching Strategies from Magna Publications.